

РОЛЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ДОНЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

А Розкриті суть діяльності та завдання органів студентського самоврядування в адаптації студентів-переселенців до нових умов навчання в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса, а також проаналізовані проблеми студентів-переселенців та розроблена програма адаптації.

Ключові слова: студенти-переселенці, студентське самоврядування, проблеми адаптації, особистий розвиток, освітнє середовище, професійне становлення.

Актуальність проблеми. У зв'язку зі складною політичною ситуацією на сході країни велика кількість людей змушені були змінити своє місце проживання, місце роботи, навчання та отримали статус вимушено переміщених осіб (ВПО). Таким чином, вимушена міграція стала невід'ємною частиною існування нашого суспільства. Донецький національний університет (ДонНУ) був переміщений першим серед вищих навчальних закладів Донбасу. З вересня 2014 року університет реалізовує свою освітню діяльність на базі трьох навчальних корпусів у місті Вінниці. Перед ВНЗ постало дуже багато проблем. Це вирішення проблем матеріально-технічної бази, всі корпуси, комп'ютерні класи, лабораторії залишилися в Донецьку, соціальні проблеми (житло, гуртожитки), проблеми якісного забезпечення навчального процесу, проблеми бібліотечного фонду і багато інших.

Студенти-переселенці – це особлива соціальна і вікова категорія населення, що характеризується цілим спектром специфічних проблем. Їм доводиться пристосовуватися до нового місця навчання, соціокультурних умов, виникає криза ідентичності, страх перед змінами і невизначеність [4]. Надзвичайно важливою є допомога саме студентського колективу, зокрема органів студентського самоврядування у вирішенні проблем адаптації студента-переселенця до освітнього середовища та їхнього професіонального становлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив студентського самоврядування на адаптацію та формування особистості студентів у вищому навчальному закладі розглядають В. Демчук, Т. Логвиновська, А. Козорог, Ю. Кращенко, К. Потопа, В. Ростовська, О. Ступак, Л. Шеїна. Проблему соціально-психологічної адаптації студентів-мігрантів до нових соціокультурних умовах досліджує Т. Донських [3]. Пошук шляхів, що забезпечують найефективнішу адаптацію студентів-переселенців значну увагу у своїх дослідженнях приділяють Г. Бугова, В. Ємельянов, О. Орехова, І. Сімаєва та ін. Дослідження щодо педагогічних аспектів соціального захисту та підтримки студентів у вищому навчальному закладі проводить М. Мірзоян [5]. Питання адаптації студентів-переселенців до вищого навчального закладу досліджувала Т. Алексеева [1], В. Дуб [4], а також зарубіжними вченими Т. Ferfolja, L. Naidoo з University of Western Sydney.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким прив'язується означена стаття.

Посилення зацікавленості науковців участю органів студентського самоврядування в адаптації студентів-переселенців до нових умов навчання не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблематики. Залишаються не розв'язаними питання щодо ефективного залучення студентського самоврядування до управління ВНЗ та організації комплексних програм адаптації студентів-переселенців на прикладі окремих закладів, що обумовлює напрямок дослідження у цій статті.

Метою статті є визначення ролі органів студентського самоврядування в процесі адаптації студентів-переселенців Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Вклад основного матеріалу дослідження. У 2016 р. колегіальним рішенням Донецькому національному університету було присвоєно ім'я Василя Стуса. Переміщення для університету стало справжнім викликом, завдяки якому змінилася система якості освіти, активізувалися фандрайзингові кампанії, міжнародна співпраця, мобільність студентів і викладачів, активно впроваджуються інноваційні форми роботи, з'являються нові можливості, відбуваються динамічні зміни з метою прогресивного відновлення та розвитку.

Студенти-переселенці є найвразливішою соціальною групою, яка характеризується низкою проблем і яка потребує максимальної адаптації до нових соціокультурних умов. Адаптація – це комплексний процес, обумовлений взаємодією різних факторів, зокрема умов навчання та проживання, розвитку індивідуальних здібностей до адаптації, педагогічний вплив на процес адаптації, міжособистісні відносини в групі [5]. Пріоритетними напрямками адаптації студентів-переселенців є відновлення соціального статусу студента, формування установок щодо пристосування до нових умов нормальної життєдіяльності, подолання психофізіологічних травм, стресового стану, соціальної апатії, втрати віри у майбутнє та позитивне сприйняття дійсності.

Студенти-переселенці Донецького національного університету імені Василя Стуса мають проблеми з адаптацією через відсутність побутових умов для реалізації власних потреб та ефективного навчання. Адже університет не має власних гуртожитків, і студенти проживають невеликими групами у біля 30 гуртожитках міста. Це є першою проблемою для

адаптації, важливим елементом якої є формування груп за інтересами. Зазвичай студенти, що живуть у гуртожитку швидше адаптуються, бо постійно контактують з колегами та одразу групуються з однопідприємцями. Проте студенти Донецького національного університету імені Василя Стуса часто стають вигнанцями через те, що приїхали з окупованих територій. Зазначимо, що навіть на Вінничан, що вступили до університету, здійснюється психологічний тиск через те, що вони обрали переміщений університет. Це обумовлює значні проблеми в адаптації студентства.

Органи студентського самоврядування мають значний потенціал в адаптації ВПО. Студентське самоврядування – це форма управління, яка забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі. Органи студентського самоврядування є фактором розвитку демократичного громадянського суспільства, прогресу і модернізації суспільства, створюють умови самореалізації молодих людей, формують майбутню еліту української нації.

У Донецькому національному університеті з переміщенням університету до міста Вінниці змінилася структура органів студентського самоврядування. Раніше в Донецьку органи студентського самоврядування працювали в рамках Первинної профспілкової організації студентів та аспірантів, тобто діяли в структурі профспілки. У 2014 р. була створена окремо від профспілки Студентська рада Донецького національного університету та затверджено її положення та склад.

На сьогодні в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса за допомогою механізмів студентського самоврядування захищаються права та інтереси студентів на всіх рівнях, створюється внутрішня атмосфера, нові можливості для особистого розвитку, активної діяльності студентів, забезпечуються комфортні умови для навчання та студентського життя. Треба зазначити, що діяльність органів студентського самоврядування є унікальним механізмом адаптації студентів-переселенців.

У 2015-2016 н. р. було проведено опитування першокурсників після їх першої зимової сесії з метою визначення рівня адаптації до університетських умов. Студентам було запропоновано анонімно відповісти на кілька питань.

Результати були такими:

– на питання «Якби зараз у Вас була можливість заново вступати, Ви обрали б той самий факультет?» 86% студентів відповіли «так», а 14% зазначили, що хотіли би обрати інший факультет;

– на питання «Як Ви оцінюєте власні результати сесії?» 1,5% студентів відповіли, що оцінки вище рівня їхньої підготовки, 54% студентів – оцінки об'єктивні й відповідають рівню їх підготовки, 44% студентів зазначили, що оцінки нижче рівня їхньої підготовки внаслідок їхніх власних помилок, і вони можуть бути кращими, 0,5% студентів зазначили, що їхні оцінки нижче внаслідок упередженості викладача;

– на питання «Дайте оцінку ступеню легкості/важкості виконання Вами навчального навантаження» 9% студентів відповіли, що їм легко було виконати навчальне навантаження, 54% – важко

було лише під час сесії, 34% – важко було протягом року і під час сесії, 3% зазначили, що їм важко виконувати навіть мінімальні вимоги викладача;

– при аналізі проблем, що виникали під час навчання 21% студентів зазначив, що їм не вистачає мотивації.

Опитування студентської думки дуже важливий інструмент для аналізу проблем студентів-переселенців і пошуків шляхів їхнього вирішення, індивідуальної підтримки та допомоги. Органи студентського самоврядування університету постійно використовують цей метод у роботі.

Студентський актив з метою сприяння інтеграції та соціальній адаптації студентів-переселенців і зниження рівня соціальної напруженості в студентському колективі; формування почуття їхньої згуртованості через включення до різних проєктів; допомоги в забезпеченні належних умов для якісної освіти та проживання; забезпечення соціальної, психологічної та фінансової підтримки студентів-переселенців органи студентського самоврядування розробили Програму адаптації студентів-переселенців Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Програма включає в себе такі розділи:

1. Соціально-адаптаційні проєкти.
2. Навчально-виховні заходи.
3. Соціально-культурні ініціативи.
4. Міжнародні проєкти та програми мобільності для студентів.
5. Співпраця з НГО, органами місцевого самоврядування.

Кожен із розділів Програми включає низку ініціатив задля підтримки, особистого розвитку та адаптації студентів-переселенців. Студентська рада виховує Soft Skills задля підвищення конкурентоспроможності випускників, організовує та проводить різні заходи, намагається об'єднати студентів, формує почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми, а відтак є дієвим засобом виховання соціальної спрямованості особистості. Одним із пріоритетних напрямків у рамках Програми адаптації займає неформальна освіта.

У Донецькому національному університеті імені Василя Стуса студентське самоврядування спільно з університетськими структурами ініціює та впроваджує соціально-адаптаційні проєкти, що покликані пришвидшити адаптацію студентів до нових умов. Таким прикладом є створення Центру студентської співпраці (Coworking Center), який став платформою для створення нових проєктів і дозволив підвищити ефективність роботи Студентської ради університету шляхом створення місця, де може збиратись студентство, проводити різні заходи: тренінги, зустрічі, дискусії. Проєктна діяльність є одним із засобів прискорення адаптації студентів. Спільна робота над проєктами допомагає згуртуватись і втілити задумане разом. Ця робота сприяє особистісній соціалізації, формує особисту соціальну позицію, дає можливість реалізувати себе як лідера. Це можливість для студента навчитись приймати важливі рішення та нести за них відповідальність, виробити навички співпраці, роботи в команді. Також традиційно в університеті діють

юридичні клініки, в рамках яких кожен студент має можливість отримати безкоштовну юридичну консультацію.

Щодо навчально-виховних заходів, то треба зазначити, що університет активно залучає до навчального процесу цифрові освітні технології, тому що це шлях інтеграції ВНЗ до процесів глобалізації в освітній сфері. В Донецькому національному університеті імені Василя Стуса створена сучасна платформа для дистанційної освіти. Студенти-переселенці активно використовують для навчання сучасні інформаційні технології – автоматизовані бібліотечні інформаційні системи, освітні портали та електронні підручники. Це відкриває можливість для студентів і допомагає у підготовці до занять.

У рамках соціально-культурних ініціатив в університеті постійно проходять творчі заходи, відкриті лекції з відомими діячами, тематичні workshops. Постійно студенти-переселенці залучаються до соціокультурних заходів у місті Вінниця (турніри, ліги, фестивалі, святкування Дня Європи, Дня Вінниці). Донецький національний університет імені Василя Стуса виступає комунікаційною платформою для проведення знакових заходів Поділля, зокрема Всеукраїнського форуму вимушених студентів-переселенців «Криза переміщення – Студентські голоси», за ініціативи Співки молодіжних організацій Вінниччини за підтримки відділу преси, освіти та культури Посольства США (жовтень, 2015), Форуму «Студентське лідерство» (грудень, 2015), Безпекового форуму (листопад, 2016) тощо.

При фінансовій підтримці Міжнародного благодійного фонду «Відродження» студенти-переселенці постійно беруть участь у міжнародних програмах мобільності (Польща, Чехія, Словаччина). У рамках міжнародного співробітництва з метою підвищення ефективності студентських об'єднань, представники студентського самоврядування Донецького національного університету імені Василя Стуса брали участь у навчальному візиті до Нортумбрійського університету Великої Британії в рамках проекту IMPRESS (лютий, 2016).

Органи студентського самоврядування активно співпрацюють із різними НГО, організаціями та інституціями. У 2015 р. студенти Донецького національного університету імені Василя Стуса брали участь у проекті «Живі бібліотеки: будуємо зв'язки з Донбасом». Організатор проекту – Донецька об-

ласна молодіжна громадська організація «Молодіжна ініціатива міст» за фінансової підтримки Агентства США з Міжнародного Розвитку (USAID) в рамках проекту Українська ініціатива з підвищення впевненості (USVI). «Живі бібліотеки» – це унікальний формат спілкування. «Книгами» виступали вимушені переселенці, а «читачами» – місцеві, гості міста, НГО, та самі ВПО. Мета проекту порушити стереотипи щодо вимушено переміщених осіб, послабити напругу у приймаючих громадах міст, сприяти розвитку кращого порозуміння між переселенцями та приймаючими громадами, зміцнити життєздатність і згуртованість громад, які постраждали від конфлікту.

Треба зазначити, що представники органів студентського самоврядування входять до складу Молодіжної ради Вінниці та Координаційної ради переміщених ВНЗ України.

Висновки з даного дослідження. Резюмуючи, відзначимо, що проблеми студентів-переселенців нині є викликом для науковців, які потребують досконалішого науково-практичного дослідження. Результатом реалізації Програми адаптації студентів-переселенців у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса є те, що студенти-переселенці відчували підтримку і позитивний вплив на процес адаптації до нового освітнього середовища; а також студентська спільнота університету стала комунікативною платформою соціальних інновацій Поділля.

Перспективи подальшої наукової роботи бачимо в дослідженні забезпечення можливостей отримання якісної вищої освіти для студентів-переселенців засобами органів студентського самоврядування та імплементації кращих європейських практик у їх діяльність.

Список використаних джерел

1. Алексеева, Т. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі / Т. В. Алексеева : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01; КНУ ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2003. – 204 с. Все про адаптацію. Спецвипуск газети «Психолог». – 2004. – № 25-26 (121-122). – 120 с.
2. Донских, Т. Социально-психологическая адаптация студента-мигранта в новых социокультурных условиях / Т. Донских // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2010. – № 12 (118). – С. 167-172.
3. Дуб, В. Адаптація студентів-переселенців до вищого навчального закладу / В. Дуб // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Випуск 2. Том 2. – С. 36-40.
4. Мирзоян, М. В. Педагогические аспекты социальной защиты и поддержки студентов в вузе / Мирзоян Марине Вагановна : дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Ставрополь: РГБ, 2006. – 183 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу : 07.11.2016

Овчинникова Ю. Ю., Чмир А. В. Роль органов студенческого самоуправления в адаптации студентов-переселенцев в Донецком национальном университете имени Василия Стуса.

А Раскрыты суть деятельности и задачи органов студенческого самоуправления в адаптации студентов-переселенцев к новым условиям обучения в Донецком национальном университете имени Василия Стуса, а также проанализированы проблемы студентов-переселенцев и разработана программа адаптации.

Ключевые слова: студенты-переселенцы, студенческое самоуправление, проблемы адаптации, личностное развитие, образовательная среда, профессиональное становление.

Ovchynykova Yu. Yu., Chmyr A. V. The role of students' government in students-migrants adaptation at Vasyly' Stus Donetsk national university.

S The article reveals the essence of the activities and students' government tasks in the adaptation of students-migrants to new learning conditions at Vasyly' Stus Donetsk National University and analyzes the problems of students-migrants and the adaptation program is designed.

Key words: students-migrants, students' government, problems of adaptation, personal development, educational environment, professional development.